

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma

Vilma Ojaniemi ja Heidi Tiilikainen

Joutsenolaisten 9.-luokkalaisten nuorten ajatuksia lainvastaisesta käyttäytymisestä

Opinnäytetyö 2013

Tiivistelmä

Vilma Ojaniemi, Heidi Tiilikainen

Joutsenolaisten 9.-luokkalaisten nuorten ajatuksia lainvastaisesta käyttäytymisestä, 24 sivua, 3 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2013

Ohjaaja: Lehtori Anne Backman, Saimaan ammattikorkeakoulu

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia 9. luokkalaisten ajatuksia lainvastaisesta toiminnasta. Lisäksi selvitettiin, kokivatko nuoret itse syyllistyneensä rikokseen tai olivatko olleet tekemisissä poliisin kanssa. Kyselyssä haluttiin myös selvittää, mieltävätkö vastaajat joitakin asioita lainvastaisiksi, vaikka kyseessä olisi suositus. Esimerkkinä tästä on alle 18-vuotiailta kiellettyjen pelien pelaaminen.

Opinnäytetyön tutkimusote on kvantitatiivinen. Aineisto kerättiin tekemällä kysely syyskuussa 2013 Joutsenon koulun 9. luokan oppilaille. Ennen kyselyn toteuttamista hankittiin huoltajilta lupa oppilaan osallistumiseen tutkimukseen. Lopullinen vastausprosentti oli 25. Raportissa pohdittiin mahdollisia syitä alhaiseen vastausprosenttiin. Kyselystä saatu aineisto analysoitiin Excel-ohjelman avulla.

Tutkimuksessa ilmeni, että poliisin kanssa tekemisissä oli ollut noin 33 prosenttia vastaajista ja noin 25 prosenttia heistä oli mielestään syyllistynyt rikokseen. Rangaistuksen teostaan oli kyselyn mukaan saanut noin 4 prosenttia. Asenteet lainvastaista toimintaa kohtaan jakautuivat siten, että pääosin alle 30 prosenttia vastaajista piti kyselyn väittämiä laillisina.

Jatkossa voisi selvittää laajemmin alaikäisten asenteita ja käsityksiä rikoksista sekä mahdollisia sukupuolten välisiä asenne-eroja vastauksissa.

Asiasanat: nuoren kehitys, nuori rikoksentekijä, nuorisorangaistus

Abstract

Vilma Ojaniemi, Heidi Tiilikainen

The attitudes of 9th graders about breaking the law, 24 Pages, 3 Appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree Program in Social Services

Bachelor's Thesis 2013

Instructor: Senior Lecturer Anne Backman, Saimaa University of Applied Sciences

Purpose of this study was to investigate 9 graders' attitudes about breaking the law. Also, the reactions to dealings with the police, or breaking minor laws was of interest. For example, gambling or use of slot machines is unlawful under the age of 18 in Finland.

The research method was quantitative, and data were collected through a survey in September of 2013 in the Joutseno school 's 9th grade classroom. Prior to the implementation of the survey, permission from the guardians for participation in the study was acquired. The final response rate was 25 per cent. The written report also discusses possible reasons for the low response rate. The survey data was analyzed with Excel.

The investigation revealed that with about 33 per cent of respondents had some previous contact with the police, and 25 percent of them admitted to feeling guilty of a crime. Only 4 % had been penalized for their crime.

This study examined the attitudes of young people about illegal activities. In the future, it might be interesting to consider gender differences in the attitude of the responses .

Keywords: adolescent development, juvenile offender, juvenile punishment

Sisältö

1 Johdanto.....	5
2 Nuoruusiän kasvu ja kehitys	6
2.1 Fyysinen kasvu ja kehitys.....	6
2.2 Kognitiivinen kehitys osana psyykkistä kehitystä	7
2.3 Persoonallisuuden kehitys osana psyykkistä kehitystä	8
2.4 Sosiaalinen kehitys.....	8
3 Nuoret rikoksentekijät	9
4 Rikoksia ja rangaistavia tekoja.....	10
4.1 Pahoinpitely ja henkirikos	11
4.2 Näpistys, varkaus ja ryöstö sekä ilkivalta ja vahingonteko	12
4.3 Päihde- ja seksuaalirikollisuus.....	13
4.4 Rattijuopumus	13
5 Nuorisorangaistus.....	14
6 Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus	16
6.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset	16
6.2 Tutkimuksen kohde	17
6.3 Aineiston keruu	17
6.4 Aineiston analyysi.....	18
6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	20
7 Pohdinta	21
Lähteet.....	23

Liitteet

- Liite 1 Saatekirje
- Liite 2 Suostumuslomake
- Liite 3 Kyselylomake

1 Johdanto

Julkisessa keskustelussa aiheena on ollut nuorten rikekäyttäytyminen. Nuorten tekemät rikokset aiheuttavat monenlaisia tunteita ja mielipiteitä yhteiskunnassamme. Nuoren kehitykseen voi kuulua ajatus siitä, että elämästä tulee nauttia mahdollisimman paljon, ennen kuin tulee aikuiseksi. Nuoruuteen kuuluu myös vaihe, jolloin saatetaan kritisoida voimakkaasti auktoriteetteja ja kyseenalaistaa omaa roolia suhteessa ympäristöön. Nuoren minäkuvan muuttuessa ja hänen etsiessään omaa paikkaansa yhteiskunnassa, ei tunnekuohuilta voi välttyä.

Tutkimme opinnäytetyössämme 15–17-vuotiaiden nuorten rikekäyttäytymistä, koska aihe on ajankohtainen ja mielenkiintoinen. Tänä päivänä monet nuoret voivat huonosti eivätkä saa ääntänsä kuuluville riittävästi. Nuorten omat kokemukset ongelmista tai rikoksista jäävät usein keskustelun ulkopuolelle. Nuoria leimataan kokemuksemme mukaan usein ulkonäön tai ulkoisten seikkojen vuoksi huonokäyttösisiksi tai jopa rikollisiksi.

Nuorten kanssa työskennellessämme olemme huomanneet, että kannabiksen ja muiden päihteiden käyttö nuorten keskuudessa ovat lisääntyneet reilusti viime vuosina. Usein kannabista käyttävät nuoret eivät miellä sitä lainvastaiseksi toiminnaksi vaan rinnastavat kannabiksen käytön tupakan polttoon. Työssämme käsittelemme erilaisia rikoksia, muun muassa päihderikollisuutta, ja niistä seuraavia rangaistuksia.

Haluamme tuoda esiin nuorten asenteita ja käsityksiä alaikäisten lainvastaisesta toiminnasta. Tutkimme asenteita ja käsityksiä viiden peruskoulun yhdeksännen luokan oppilailta Joutsenon koulussa. Tutkimme, millaisia tekoja nuoret mieltävät rikolliseksi toiminnaksi ja ovatko nuoret itse olleet tekemisissä poliisin kanssa. Tutkimuksella pyrimme tuottamaan tietoa yhdeksäsluokkalaisten käsityksistä ja asenteista rikollista toimintaa kohtaan. Kyseessä on määrällinen tutkimus, jonka toteutusajankohta on syksy 2013.

Murrosikä alkaa keskimäärin 12-vuotiaana. Murrosikä on usein käynnistynyt jo kun aloitetaan yläkoulu. Ryhmään kuulumisella ja kavereilla on murrosiässä vahva merkitys. Tarve kuulua ryhmään on niin suuri, että nuorella saattaa tulla ylilyöntejä käyttäytymisensä suhteen. Jokainen nuori etsii rajojaan, mutta rajo-

jen etsintä voi olla hyvinkin radikaalia toisilla nuorilla. Nuoruusiän tehtävistä keskeisin on löytää oma minuus ja irtautua vanhemmista. Nuoruusiän kehitys etenee kaikilla omaa tahtiaan, mutta kaikki käyvät kuitenkin läpi samat nuoruusiän kehitysvaiheet. Koska opinnäytetyömme kohderyhmä ovat nuoruusikäiset, pidämme tärkeänä käsitellä osana työtämme nämä vaiheet.

2 Nuoruusiän kasvu ja kehitys

Fyysiseen osa-alueeseen kuuluvat kasvu ja motorinen kehitys. Persoonallisuuden ja minäkuvan kehitys kuuluu sekä kognitiiviseen kehitykseen että psyykkiseen kehitykseen. Muisti, ajattelu, oppiminen ja motivaatio kuuluvat kognitiiviseen kehitykseen. Vuorovaikutustaidot kuuluvat sosiaaliseen kehitykseen. Fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen vaikuttavat perimä sekä ympäristökijät. Osa-alueet kytkeytyvät toisiinsa monin eri tavoin, eikä niiden erottaminen ole todellisuudessa mahdollista. (Aaltonen, Ojanen, Vilhunen & Vilén 2003, 51.) Nuoren tulee ikään kuin oppia uudestaan elämään kohdatessaan murrosiän. Nuoren pitäisi oppia oman itsensä kautta ohjaamaan ja suhteuttamaan elämäänsä enemmän ja tietoisesti luontoon, muihin ihmisiin sekä koko maailmankaikkeuteen. Edellä mainittua oppimista tapahtuu koko elämän ajan, mutta nuorena se on hyvin intensiivistä. (Dunderfelt 1997, 93.)

2.1 Fyysinen kasvu ja kehitys

Murrosiän fyysinen kasvu on yksilöllistä ja perimä vaikuttaa siihen. Puberteetin alkaessa aivolisäkkeen ja sukurauhasten muodostama endokriininen järjestelmä aktivoituu vähitellen ja hormonien erityks kasvaa. Siitä seuraa sukurauhasten kasvamista ja niiden steroidierityksen moninkertaistumista. Lisääntynyt steroidieritys ja kasvuhormonituotanto ovat syynä puberteetin kasvupyrähdykselle. Estrogeenien vaikutuksia ovat muun muassa kuukautisten alkaminen ja rintarauhasten kasvu. Androgeenit aiheuttavat muun muassa äänenmurroksen, ihon rasvoittumisen ja karvoituksen lisääntymisen. Puberteetin alkuvaiheessa pituuskasvu alkaa kiihtyä. Tyttöillä tämä vaihe osuu 12 tai 13 vuoden ikään. Tänä aikana voi saavuttaa 6 - 10 cm:n vuotuisen kasvuvauhdin. Kasvu kiihtyy ensimmäisenä raajojen ääreisosissa. Pojilla puberteetin ajankohta vaihtelee paljonkin. Ensimmäiset muutokset ilmaantuvat 9,5 - 13,5 vuoden iässä. Noin kah-

den vuoden kuluttua ensimmäisestä murrosiän merkistä alkaa voimakkaimman pituuskasvun aika, keskimäärin 14 vuoden iässä. Silloin pituutta voi tulla 8-12 cm lisää. (Aaltonen ym. 2003, 52–57.)

Fyysinen kasvu ja biologinen kehitys pohjustavat nuoruuden kehitystä. Nuoren suhde omaan itseensä ja ympäristöönsä muuttuu juuri fyysisen kasvun ja kehityksen myötä. (Lyytinen, Korkiakangas & Lyytinen 2003, 261.)

2.2 Kognitiivinen kehitys osana psyykkistä kehitystä

Kognitiivisuuteen kuuluvat havaitseminen, muisti, ajattelu, kieli ja oppiminen. Kielen omaksumisella on suuri vaikutus lapsen kognitiivisten taitojen kehitykseen. Kielen oppiminen vaikuttaa lapsen vuorovaikutustaitoihin ja helpottaa tunne-elämän jäsentämistä. Nuoruudessa ikään kuin palataan hetkittäin lapsen tapaan hahmottaa maailmaa kokonaisvaltaisesti. Nuoren koko elämä muuttuu, minkä vuoksi hänen on usein vaikea hallita tunteitaan. Hän pohtii ympäröivää maailmaa omien tunteidensa kautta. Samalla, kun nuori kohtaa voimakkaita tunnekuohuja, nousevat koulutus ja itsensä kehittäminen merkittäviksi haasteiksi. (Aaltonen ym. 2003, 59–60.)

Nuori saattaa ajatella, että elämästä tulee nauttia mahdollisimman paljon, ennen kuin tulee aikuiseksi. Nuoruuteen kuuluu myös vaihe, jolloin kritisoidaan voimakkaasti tietoa ja kyseenalaistetaan omaa oppimista. Harjoitellessaan edellä mainittuja taitoja nuori kehittää itselleen luovaa ongelmanratkaisukykyä. Kriittisyys saattaa siis olla merkki itsenäisen ajattelun harjoittelusta. Kasvattajien tulisi tiedostaa tämä ja yrittää tukea nuorta itsenäiseen ajatteluun. Aikuisten negatiiviset asenteet ja nuoren vähättely voivat helposti johtaa nuorta uhmaamaan entistä enemmän. (Aaltonen ym. 2003, 59–60.)

Tunneällyn merkitys on vasta viime vuosina tunnustettu. Tunneäly on kyky, joka harjoittaa innostusta, itsehillintää, sisua sekä taitoa löytää optimismia vaikeissakin tilanteissa. Tunneälyä voi myös harjoitella muun muassa keskustelemalla avoimesti tunteista ja vaikeiden tilanteiden hallinnasta. Kouluissa tunneälyä ei vielä osata arvostaa tarpeeksi. Tunneäly kehittää myös sosiaalista lahjakkuutta. Sosiaalisesti lahjakas nuori osaa tulkita ja ymmärtää helpommin toisten tunteita

ja osaa toimia vuorovaikutustilanteissa luontevasti ja joustavasti. (Aaltonen ym. 2003, 62.)

2.3 Persoonallisuuden kehitys osana psyykkistä kehitystä

Nuoruusaikana lapsuudessa saavutettu minä joutuu koetukselle. Nuori etsii paikkaansa ja tarkoitustaan maailmassa. Nuoruuden identiteettikriisillä tarkoitetaan ajanjaksoa, jolloin nuori hakee omia voimavarojaan suhteessa kulttuuriin ja sen asettamiin tavoitteisiin. Kasvattaja joutuu miettimään omia näkemyksiään nuoren oireillessa tai voidessa huonosti. Nuoruusikää lähestyvä lapsi kohtaa uusia tarpeita. Lapsi voi muuttua epävarmaksi ja itsekriittisemmäksi. Häntä pelottaa seksuaalisuuden kohtaaminen ja ulkonäön muuttuminen. Tämä muutos tapahtuu, koska varhaisnuoruuteen siirtyvä lapsi kohtaa uudet, muuttuvat tarpeensa. Samaan aikaan nuoren vanhemmat ja muu ympäristö alkavat odottaa nuorelta itsenäisempää suoriutumista arjen askareissa. (Aaltonen ym. 2003, 74–78.)

Monet tutkijat uskovat, että nuoruuteen kuuluu samankaltaisia yhtymäkohtia kuin varhaislapsuuteen, liittyen juuri minän rakentamiseen. Tämän näkemyksen mukaan lapsuus ja nuoruus ovat merkittävimmät ajanjaksot ihmisen elämässä, jolloin on mahdollista muokata omaa persoonallisuuttaan. Tänä ajankohtana hän on myös alttiimpi ympäristölle. Siksi ympärillä olevien ihmisten tuki onkin tässä vaiheessa erityisen tärkeää. Positiivisen minäkuvan luomiseen vaikuttaa kyky vastata nuoruuden kehityshaasteisiin. Nuori arvioi itseään suhteessa onnistumiseensa kehityshaasteisiin nähden, ja jos hän onnistuu, hänen minäkuvasa ja itseluottamuksensa vahvistuvat. (Aaltonen ym. 2003, 78–82.)

2.4 Sosiaalinen kehitys

Sosiaalinen kehitys keskittyy tarkastelemaan ihmissuhteita ja sosiaalista ympäristöä, jossa ihminen elää. Socialisaatio tarkastelee kehitysprosessia, jossa ihminen omaksuu yhteiskunnan arvot ja normit sekä oppii täyttämään sosiaalisen ympäristön vaatimukset. Varhaiset ihmissuhteet vaikuttavat paljon siihen, millaisena ihminen kokee sosiaalisen maailman. Nuoruuden kehityshaasteita ovat muun muassa kasvattajista irtaantuminen emotionaalisella tasolla, parisuhdetai-

tojen opettelu, työelämään valmistautuminen ja yhteiskunnassa vastuullisesti käyttäytyminen. (Aaltonen ym. 2003, 85.)

Sosiaalisilla normeilla tarkoitetaan ryhmän asettamia odotuksia jäsenilleen. Sosiaalistuminen ryhmän asenteisiin ja arvoihin tarkoittaa niiden hyväksymistä sekä muiden ryhmän jäsenten odotusten hyväksymistä. Nuorella on erittäin voimakas halu kuulua ryhmään ja tulla hyväksytyksi, mikä selittää kaveripiirin kovan paineen. Normien hyväksyminen on yksi osa moraalikehitystä. Sisäistäessään käyttäytymissäännöt nuori toimii niiden mukaan myös ollessaan ilman valvontaa. Eritoten lapsuudessa opitut normit omaksutaan helposti osaksi persoonallisuutta. Myönteinen sosiaalinen ilmapiiri edistää normien omaksumista. (Aaltonen ym. 2003, 87.)

Nuoren persoonallisuuden ja identiteetin rakentumisessa ystävyysuhteilla on merkittävä asema. Läheinen ystävyysuhte edellyttää molemminpuolista kiintymystä ja toisesta välittämistä sekä kunnioitusta ja luottamusta. Avoimuus ja oman sisimpänsä paljastaminen ovat nuorelle tärkeitä. Hyvän ystävän puuttuminen saattaa olla nuorelle vaurioittava kokemus niin sosiaalisten taitojen kuin itsetunnonkin kehittymisen kannalta. Ystävyys antaa nuorelle yhteenkuulumisen ja hyväksytyksi tuleminen tunteita. Kokemukset ikätovereiden seurassa kehittävät sosiaalisen todellisuuden tajuamista. Ystävät toimivat ikään kuin standardeina, joihin voi verrata itseään. (Aaltonen ym. 2003, 93–94.)

3 Nuoret rikoksentekijät

Lapsuus ja nuoruus määrittellään kypsyminen ja kehityksen ajaksi. Tämän vaiheen yhtenä piirteenä voi olla norminvastainen käyttäytyminen, kun nuoret kokeilevat rajojaan. Nuoruuteen kuuluvat erilaiset kokeilut ja seikkailut, jotka johtavat joskus ongelmiin. Ne ovat riskitekijöitä. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 212.) Nuoruus on yksilön sosiaalisen aseman ja elämänkaaren muotoutumisessa kriittistä aikaa. Rikosalttius on korkeampaa nuorilla kuin lapsilla ja nuoruusiän jälkeen rikosalttius laskee. Rikokskäyttämisen alkaminen tai vakavaan rikokseen syyllistyminen aikuisena ovat suhteellisen harvinaisia. Todennäköisempää on, että henkilö on ollut jo nuorena muita aktiivisempi rikokskäyttäjä. (Kivivuori 2008, 28–29, 57.)

Kun puhutaan nuoriso-ongelmista, viitataan aikuisyhteiskunnan määrittelemiin ongelmiin. Aikuisten käsitykset ovat kohdistaneet kontrolloivia toimenpiteitä ongelmaisiksi koettuihin nuoriin. Lainvastaisen käyttäytymisen sekä nuoriso-ongelmien ymmärtäminen osana nuoruusiän kehitystä on ajattelutapana toiveikas, koska aikuistumisen myötä ongelmakäyttäytymisen uskotaan häviävän. Nuorten ongelmista puhuttaessa tarkoitetaan nuorten itsensä kokemia ongelmatilanteita. Tällaisia ovat esimerkiksi suhteet vanhempiin, koulukiusaaminen, vaikeudet erilaisissa valintatilanteissa ja suhtautuminen omaan ulkonäköön. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 211–212.)

Edellä mainitut nuoruusiän haasteet näyttäytyvät työelämässämme lastensuojelulaitoksessa jatkuvasti. Merkittävimpiä syitä nuoren lastensuojelun asiakkuudelle ovat vanhempien ja nuoren väliset ristiriidat, nuoren rajattomuus ja vanhempien keinottomuus rajojen asettamisessa. Nuoruusiässä kavereiden merkitys lisääntyy ja tarve olla osa porukkaa kasvaa. Saadakseen arvostusta muilta nuorilta nuori voi tehdä myös laittomia tekoja seurauksia ajattelematta. Väärään seuraan kuuluminen voi aiheuttaa seuraamuksia pitkälle tulevaisuuteen.

Rikoslaisa kutsutaan henkilöä, joka on täyttänyt 15 vuotta mutta ei ole vielä 21 vuotta, nuoreksi rikosentekijäksi. Kun seurauksena on vankeusrangaistus, ja henkilö on nuori rikosentekijä, pyritään hänen henkilökohtaisista olosuhteistaan hankkimaan selvitys. Jos kyseessä on ehdollinen tuomio, käräjäoikeus ottaa kantaa siihen, onko nuori laitettava valvontaan. Yleensä henkilöä, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, ei tuomita vankeuteen. Jos oikeuden mielestä henkilö on ottanut opikseen, hänet voidaan jättää myös ilman rangaistusta. Jos 15–17-vuotias tuomitaan rangaistukseen, on sääntönä, että tuomio on enimmillään kolme neljäsosaa siitä, minkä täysi-ikäinen tekijä saisi (Nuori rikosentekijä. Tuomioistuimet.)

4 Rikoksia ja rangaistavia tekoja

Yhteiskuntaelämää kuvaavien käsitteiden yksiselitteinen, lyhyt ja yleisesti hyväksytty määrittely on usein hyvin vaikeaa. Tämä pätee myös rikollisuuden käsitteeseen. Rikollisuuden selittämisen, kuvaamisen ja yhteiskunnallisen luonteen tajuamisen kannalta huomiota tulisi kiinnittää esimerkiksi siihen, millainen

toiminta tai käytös määritellään niin haitalliseksi, että ulkopuolisten on siihen puututtava. Lisäksi on puututtava siihen, millaisia haittoja ja poikkeavuuksia hyväksytään ja miten normeja valvotaan, sekä siihen miten normeista poikkeavia kohdellaan. (Laitinen & Aromaa 2005, 12–13.)

Rikos voidaan määritellä sosiologisen, tai legaalisen eli lakimääräisen määritelmän mukaan. Lakimääräisen määritelmän mukaan rikos on lainvastainen teko. Yleensä siihen liittyvät myös oikeudenkäynti ja rangaistukset. Rikos on sarja tekoja tai yksittäinen teko. Useimmiten yhteiskunta paheksuu rikollisia tekoja. Nämä rikokset on lueteltu rikoslaissa. Sosiologisen määritelmän mukaan rikos on teko, jota paheksutaan ja joka on normien vastainen riippumatta historiallisesta ajasta ja paikasta. (Haapasalo 2008, 19–20.)

On joitakin tekoja, jotka eivät ole lainvastaisia eivät rangaistavia, mutta ne voivat olla moraalittomia ja epäeettisiä. Kuitenkin on tilanteita, jolloin rikoslain vastaiset teot eivät ole tuomittavia. Näitä tilanteita ovat esimerkiksi hätävarjelu ja pakkotila. Pakkotila tarkoittaa tekoa, jolla estetään jokin uhkaava, arvaamaton ja välitön vaara. Tällainen on muun muassa tilanne, jossa ihminen on hukkumassa ja toinen varastaa rannassa olevan veneen auttaakseen hädässä olevaa toista ihmistä. Hätävarjelulla tarkoitetaan tekoa, jolla estetään toisen ihmisen hyökkäys käyttämällä kohtuullisia voimakeinoja. (Haapasalo 2008, 19–20.)

Rikoksesta seuraa yleensä rangaistus. Rangaistuksen aste ja muut viranomaisien toimenpiteet riippuvat tehdyn rikoksen vakavuudesta. Rangaistus on määrättävä niin, että se on oikeudenmukainen otettaessa huomioon rikoksesta aiheutuneet vahingot, vaarat, vaikuttimet ja muu tekijän syyllisyys. Tätä kutsutaan suhteellisuusperiaatteeksi. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 289.)

4.1 Pahoinpitely ja henkirikos

Pahoinpitely tarkoittaa sitä, että vahingoitetaan toisen terveyttä, aiheutetaan kipua, aiheutetaan toiselle tiedoton tila tai tehdään ruumiillista väkivaltaa. Pahoinpitelyä pidetään lievänä, jos vammoja on vähän, tai teko katsotaan vähäiseksi. Törkeä pahoinpitely on kyseessä silloin, kun teossa käytetään teräasetta, ampuma-asetta tai vastaavaa. Myös silloin on kyseessä törkeä pahoinpitely, jos

teko on raaka tai jos toiselle aiheutuu henkeä uhkaava tai vakava tila. (Elfgren, Juntunen & Norppa 2007, 26–27.)

Nuoren tehdessä henkirikoksen kyse on usein kasautuneista ongelmista ja pitkään jatkuneesta oireilusta. Lapsena tai nuorena tehty henkirikos on poikkeuksellista. (Haapasalo 2008, 98.) Surma on tappoa ja murhaa lievempi teko. Surman, tapon ja murhan välinen ero ei ole aina selvä. Tuomioistuin päättää asiassa ilmenneiden asioiden perusteella, mikä rikos on kyseessä. Tappoa ei ole määritelty laissa tarkemmin, mutta kyseessä on teko, jossa tahallaan tapetaan toinen ihminen. Tappo on tavallisin henkeen kohdistuva rikos. Murha on kyseessä silloin, jos tekotapa on erittäin raaka tai teolla aiheutetaan yleinen vaara. Murhana pidetään myös tekoa, joka on tehty harkiten, tai jos kyseessä on virkamies. Toisen henkilön kuoleman voi aiheuttaa myös vahingossa. Kyse on tällöin kuolemantuottamuksesta tai törkeästä kuolemantuottamuksesta. (Elfgren ym. 2007, 25–26.)

4.2 Näpistys, varkaus ja ryöstö sekä ilkivalta ja vahingonteko

Toisen omaisuuden ottamista itselleen kutsutaan varkaudeksi. Jos uhrille aiheutuu mittavaa vahinkoa, tekijä käyttää hyväksi uhrin avutonta tilaa, on varustautunut aseinein tai jos varastettava tavara on hyvin arvokasta, kyseessä on törkeä varkaus. (Elfgren ym. 2007, 39.) Osa varkauksista tapahtuu suunnittelematta ja osa taas suunnitellusti taloudellisen edun saamiseksi. Psykkiset tai psykososiaaliset tekijät voivat myös vaikuttaa varasteluun. (Haapasalo 2008, 216.)

Näpistyksestä puhutaan silloin, jos varastetun omaisuuden arvo on vähäinen tai huomioon otettavat seikat kokonaisuudessaan ovat vähäisiä. Näpistyksestä ei nosteta syytettä, ellei asianomistaja näin halua tai yleinen etu vaadi sitä. (Laki24.) Kätkemisrikokseksi kutsutaan tekoa, jossa otetaan itselle tai välitettäväksi omaisuutta, joka on peräisin toisesta rikoksesta (Elfgren ym. 2007, 39).

Ryöstöllä tarkoitetaan sitä, että toiselta viedään omaisuutta uhkailemalla henkeä, terveyttä tai käytetään väkivaltaa. Ryöstö on törkeä, jos tekee ryöstön käyttäen apuna asetta, tai jos kohteena on esimerkiksi taksin kuljettaja, joka ei voi puolustautua asemansa vuoksi. (Elfgren ym. 2007, 39.)

Ilkivaltaa on loukkaava käytös julkisilla paikoilla ja hätäilmoituksen tekeminen aiheuttomasti. Vahingontekoja ovat muun muassa tietovahinkojen aiheuttaminen, seinien sottaaminen ja autojen potkiminen. (Poliisi. Rikokset.)

4.3 Päihde- ja seksuaalirikollisuus

Väkivalta- ja henkirikoksista suurin osa tapahtuu, kun tekijä, uhri tai molemmat ovat päihtyneinä. Päihderikollisuuteen lasketaan kuitenkin vain huumerikollisuus ja rattijuopumukset. (Haapasalo 2008, 221.) Huumausaineen käyttörikoksesta puhutaan, kun henkilö yrittää hankkia tai pitää hallussaan vähäistä määrää huumausainetta. Monet teot, kuten huumausaineen valmistaminen, myyminen, välittäminen, hankkiminen, hallussapito, käyttäminen, maahantuonti ja maastavienti katsotaan huumausainerikoksiksi. Jos kyseessä on suuri määrä tai erittäin vaarallinen huume, kuten esimerkiksi heroini, puhutaan törkeästä huumausainerikoksesta. (Elfgren ym. 2007, 61.)

Raiskauksessa väkivalloin tai väkivallalla uhkaamalla pakotetaan toinen ihminen sukupuoliyhteyteen. Raiskauksen lievempiä muotoja ovat pakottaminen sukupuoliyhteyteen ja pakottaminen seksuaaliseen tekoon. Seksuaalisella hyväksikäytöllä tarkoitetaan tekoa, jossa henkilö käyttää hyväkseen asemaansa tai ikäänsä ja suostuttelee toisen seksuaaliseen tekoon. Tällöin uhrin on oltava tekijän määräysvallan alaisena tai alle 18-vuotias. (Elfgren ym. 2007, 49.)

Seksuaaliseksi hyväksikäytöksi katsotaan myös teot, jotka tapahtuvat uhrin ollessa humalassa, sairas, vammaisen tai muutoin avuton. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö tarkoittaa sukupuoliyhteyttä alle 16-vuotiaaseen lapseen. Teko ei ole rangaistava kumppanin ollessa lähellä samaa ikää. Inestiksi kutsutaan tekoa, jossa alle 18-vuotiasta lasta käyttää hyväkseen hänen vanhempansa tai vanhempiin rinnastettava läheinen. (Elfgren ym. 2007, 49.)

4.4 Rattijuopumus

Rattijuopumus on tavallisin päihtheisiin liittyvä rikos. Usein huumaantuneena ajaminen tai rattijuopumus kertoo kuljettajan päihdeongelmasta. Päihtyneenä ajaminen voi olla yksittäinen teko tai osa muuta rikollista toimintaa. Rattijuopu-

mukseen liittyy usein asenteita, joilla tekoa pyritään oikeuttamaan. (Haapasalo 2008, 221.)

Rattijuopumukseen katsotaan syyllistyvän henkilön, joka kuljettaa moottoriajoneuvoa veressään 0,5 promillea alkoholia tai 0,25 milligrammaa uloshengitysilmassa. Törkeästä rattijuopumuksesta on kyse, jos veressä on alkoholia 1,2 promillea tai uloshengitysilmassa 0,60 mg. Muita liikennერიkkomuksia ovat kulkuneuvon käyttövarkaus, joka jaotellaan lievään ja törkeään käyttövarkauteen, liikenneturvallisuuden vaarantaminen ja törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, vammantuottamus, kuolemantuottamus sekä kulkuneuvon oikeudetta kuljettaminen. (Elfgren ym. 2007, 33–34.)

5 Nuorisorangaistus

Eri rikosten rangaistukset vaihtelevat sen mukaan, kuinka vakavasta teosta on kysymys. Yleiset rangaistukset rikoslaissa ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu ja ehdoton vankeus. Alle 18-vuotiaille erityinen rangaistus on nuorisorangaistus. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 289.) Mietimme onko nuorisorangaistus kovinkaan paljon käytetty rangaistusmenetelmä. Emme ole kumpikaan työelämässä olleet tekemisissä nuoren kanssa, joka olisi tuomittu nuorisorangaistukseen.

Olemme huomanneet, että sovittelu sitä vastoin on yleisesti käytetty menetelmä. Sovittelu on luottamuksellista, puolueetonta, maksutonta ja vapaaehtoista. Väkivaltarikokset ja erilaiset riita-asiat ovat yleisimpiä soviteltavia asioita. Sovittelussa on hyvää se, että osapuolet kohtaavat toisensa ja käsittelevät aiheutuneita haittoja. Tavoitteena on löytää keskenään ratkaisut ja keinot aiheutuneiden haittojen hyvittämiseksi. Sovittelijoina toimivat koulutetut, vapaaehtoiset henkilöt ammattihenkilöstön ohjauksessa ja valvonnassa. Sovittelu on hyvä keino, koska nuori joutuu kasvotusten sen henkilön kanssa, jolle on aiheuttanut haittaa ja paha mieltä.

Rikokseen syyllistynyt 15–17-vuotias nuori voidaan tuomita nuorisorangaistukseen. Nuorisorangaistus sisältyy rikoslakiin ja on erityinen rangaistus alaikäisille 15 vuotta täyttäneille. Nuorisorangaistusta voidaan käyttää, jos vankeus

katsotaan liian ankaraksi ja sakko taas riittämättömäksi rangaistukseksi. Nuorisorangaistus on ankaruudeltaan samaa tasoa ehdollisen vankeuden kanssa. Tällä voidaan ennaltaehkäistä nuorta ajautumasta uusiin rikoksiin ja samalla voidaan myös edistää nuoren sosiaalisessa elämässä selviytymistä. (Rikosseuraamuslaitos.)

Nuorisorangaistukseen sisältyvät valvonta, ohjelmat ja tehtävät sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi ja työelämään sekä työhön tutustuminen. Nuorisorangaistus kestää neljästä kuukaudesta vuoteen. Toimeenpanijana on Rikosseuraamuslaitos ja nuoren valvojana virkamies Rikosseuraamuslaitokselta. Prosessi alkaa siitä, että syyttäjä pyytää nuorisorangaistuksen toimeenpanosuunnitelman laadittavaksi Rikosseuraamuslaitokselta (Rikosseuraamuslaitos).

Lähtökohta nuorisorangaistuksessa on moniammatillinen yhteistyö. Yhdessä nuoren, hänen huoltajansa ja sosiaaliviranomaisen kanssa Rikosseuraamuslaitos tekee toimeenpanosuunnitelman. Nuoren ja huoltajien haastattelut ja viranomaisilta saadut tiedot ovat toimeenpanosuunnitelman perusta. Nuorisorangaistukseen tuomitsemisesta päättää tuomionistuin. (Rikosseuraamuslaitos.)

Nuorisorangaistus sisältää valvontatapaamisia, valvonnassa suoritettavia tehtäviä sekä työelämään perehtymistä. Yksittäisen nuorisorangaistuksen sisältö määritellään toimeenpanosuunnitelmassa. Nuorisorangaistusta suoritetaan laaditun aikataulun mukaan enintään kahdeksan tuntia viikossa. Nuorelle korvataan rangaistuksen suorittamisesta aiheutuvat kohtuulliset matkakustannukset. (Rikosseuraamuslaitos.)

Valvontasuhteen edellytyksenä on luottamuksellinen suhde nuoreen. Valvojan tehtäviä ovat nuoren motivoiminen muutokseen, nuoren tukeminen sekä huolehtiminen siitä, että nuori suorittaa rangaistuksensa ehtojen ja määräysten mukaisesti. Valvontatapaamisissa käsitellään nuoren elämään ja erityisesti nuoren rikoksiin liittyviä kysymyksiä. (Rikosseuraamuslaitos.)

Työhön perehtyminen suoritetaan erillisessä perehtymispaikassa. Perehtymispaikka valitaan siten, että siellä työskentely tukee mahdollisimman hyvin nuoren mahdollisia opintosuunnitelmia. Rikosseuraamuslaitos tekee sopimuksen perehtymispaikan kanssa. Työelämään perehtyminen voi sisältää esimerkiksi kou-

lutusmahdollisuuksien selvittämistä, opiskelupaikan hakemiseen liittyviä asioita tai työelämän pelisääntöjen läpikäymistä valvojan kanssa. (Rikosseuraamuslaitos.)

Tuomioistuin vahvistaa nuorisorangaistuksen toimeenpanosuunnitelman. Rangaistuksen alkaessa Rikosseuraamuslaitos täsmentää toimeenpanosuunnitelman ja laatii suorittamisen aikataulun, jota nuoren on noudatettava hyvin tarkasti. Nuoren velvollisuuksiin kuuluu yhteydenpito valvojan kanssa. Poliisi voi nousta nuoren valvontatapaamiseen, jos nuori ei ole saapunut edelliseen valvontatapaamiseen. Nuoren on oltava nuorisorangaistuksen suorittamiseen liittyvissä tapahtumissa päihteettömänä. Rikosseuraamuslaitos tarkkailee nuoren päihteiden käyttöä. (Rikosseuraamuslaitos.)

Rikosseuraamuslaitos voi antaa nuorelle toimeenpanosuunnitelman ehtojen tai siihen perustuvien määräysten rikkomisesta suullisen tai kirjallisen huomautuksen. Rikosseuraamuslaitoksen on vietävä nuorisorangaistus tuomioistuimen arvioitavaksi, jos nuori ei aloita nuorisorangaistuksen suorittamista, jättää sen kesken tai ei huomioi annettua varoitusta. (Rikosseuraamuslaitos.)

6 Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus

6.1 Tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa tietoa yhdeksännen luokan oppilaiden asenteista ja käsityksistä rikollista käyttäytymistä kohtaan ja tutkia nuorten omaa syyllistymistä rikekäyttäytymiseen. Tutkimuksen avulla selvitämme, millaiset teot tutkimuksemme kohteena olevat nuoret mieltävät lainvastaiseksi. Tavoitteenamme on tuoda esille joutsenolaisten yhdeksäsluokkalaisten mielipiteitä ja saada heidän ääntään kuuluville nuorisorikollisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Millaiset teot yhdeksäsluokkalaiset kokevat rikollisina?
2. Kokevatko nuoret itse syyllistyneensä rikoksiin?

6.2 Tutkimuksen kohde

Valitsimme Joutsenon koulun tutkimuskohteeksi. Kohteena olivat koulun kaikki 9 - luokkalaiset. Päädyimme valitsemaan Joutsenon koulun, koska olemme molemmat käyneet yläasteen kyseisessä koulussa. Toinen meistä suoritti sosionomi AMK-koulutukseen liittyvän työharjoittelun keväällä 2013 Joutsenon koulussa. Tutkimuskohteen valintaperusteena oli myös se, että joutsenolaisten nuorten elämä on meille jokseenkin tuttua.

Koulu sijaitsee Joutsenon keskustassa. Siellä on 35 opettajaa ja noin 340 oppilasta. Yleisopetuksen luokkien lisäksi koulussa toimii kolme erityisluokkaa. Samassa rakennuksessa on myös Joutsenon lukio. (Koulutus ja opiskelu. Lappeenranta. Palvelut.)

6.3 Aineiston keruu

Aineistonkeruumenetelmänä käytimme kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Päätimme toteuttaa tutkimuksen koulussa, koska paikalla oli samaan aikaan sopiva määrä tutkimukseen osallistujia. Otantamenetelmänä käytimme ryväotantaa, joka tarkoittaa sitä että perusjoukko koostuu luonnollisista ryhmistä, esimerkiksi koululuokista. (Heikkilä 2008, 39). Kyselyllä tutkimme, millaisia tekoja nuoret mieltävät rikolliseksi toiminnaksi ja mitkä ovat yleisimpiä nuorten tekemiä rikoksia. Tutkimuksella pyrimme tuottamaan tietoa yhdeksäsluokkalaisten käsityksistä ja asenteista rikollista toimintaa kohtaan. Teimme kyselylomakkeen (Liite 3), jossa on kahdeksantoista kysymystä lainvastaiseen käyttäytymiseen liittyen. Nuoret vastasivat kysymyksiin kyllä tai ei. Nuoret saivat vastata kyselyyn nimettöminä.

Määrällisessä tutkimusmenetelmässä tietoa tarkastellaan numeerisesti. Menetelmä vastaa kysymyksiin, kuinka paljon, kuinka usein ja kuinka moni. Määrällinen tutkimusmenetelmä antaa yleisen kuvan muuttujien välisistä suhteista ja eroista. (Vilka 2007, 13–14.) Tutkimusmenetelmän avulla selvitetään prosentiosuuksiin ja lukumääriin liittyviä kysymyksiä. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla ei pystytä riittävästi selvittämään asioiden syitä vaan saadaan yleensä kartoitettua olemassa oleva tilanne. Tutkimuksesta saatavia tuloksia voidaan havainnollistaa taulukoin tai kuvioin. (Heikkilä 2008, 16.)

Keskusteltaessa tutkimusmenetelmistä on kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten menetelmien paremmuudesta, arvostuksesta ja menetelmien oikeutuksesta suuria eroja. Mietittäessä laadullisen ja määrällisen tutkimuksen eroja, on hyvä pohtia tieteen syvintä olemusta. Ei ole yksiselitteistä vastausta siihen, kumpi tutkimusmenetelmistä on oikeampi tai parempi. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 83.)

Saatuamme tutkimusluvan Lappeenrannan kasvatus- ja opetustoimelta keväällä 2013 olimme yhteydessä Joutsenon koulun rehtori Heikki Laivamaahan. Sovimme rehtori Laivamaan kanssa, että menemme toteuttamaan kyselyn oppilaille syyskuun alussa 2013. Elokuun puolivälissä veimme koululle huoltajille jaettavat suostumuslomakkeet (Liite 2). Sovimme, että luokanvalvojat jakavat lomakkeet oppilaille kotiin vietäviksi. Palautuspäivä sovittiin kahden viikon päähän. Palautuspäivän jälkeen kävimme toteuttamassa kyselyn oppilaille, jotka olivat palauttaneet suostumuslomakkeen koululle huoltajan allekirjoituksella.

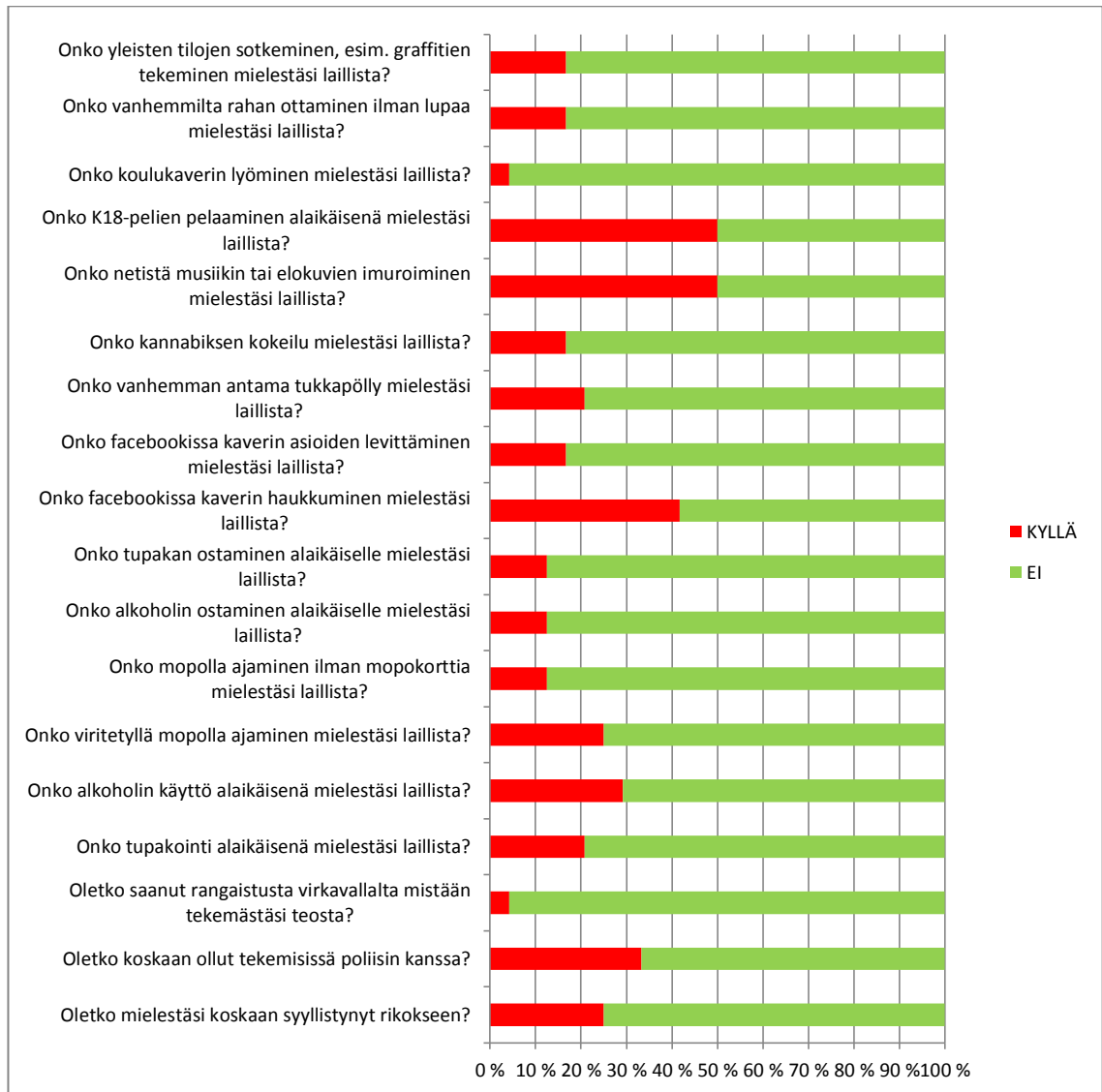
Joutsenon koulussa yhdeksäsluokkalaisia on noin sata. Suostumuslomakkeen oli palauttanut vain kaksikymmentäneljä oppilasta. Kiersimme yhdeksäsluokkalaisten oppitunneilla jakamassa kyselyt oppilaille, jotka olivat palauttaneet suostumuslomakkeen. Odotimme luokissa, että jokainen sai vastattua kyselyyn. Huomasimme, että luokkien välillä oli suuria eroja osallistujamäärissä. Yhdessä luokassa osallistujamäärä oli selkeästi suurempi kuin muilla luokilla.

6.4 Aineiston analyysi

Tarkoituksenamme oli alun perin käyttää SPSS-ohjelmaa aineiston analysoimiseen. Kyselyyn vastanneiden vähäisen määrän vuoksi päätimme luopua SPSS-ohjelman käytöstä. Laskimme tulokset ja teimme taulukon Excel-ohjelmalla. Aluksi teimme taulukon, johon kirjoitimme kaikki lomakkeen kysymykset. Kysymysten perään teimme ”Kyllä”- ja ”Ei” sarakkeet, joihin merkitsimme vastausten määrät. Kyseisestä taulukosta teimme pylväsdiagrammin, jossa vastaukset näkyvät prosentteina.

Tulosten esitystavasta päättää tutkija. Määrällisen tutkimuksen tuloksia voi esittää muun muassa tekstinä, kuvioilla tai taulukoilla. Kuviot ja taulukot auttavat tekstin ymmärtämisessä ja auttavat havainnollistamaan tekstiä. Tietojen vertaileminen on helpompaa kuvioiden avulla. Tuloksista keskeisimmät suositellaan

esitettäväksi kuvioin ja taulukoin. Tuloksia esitettäessä käytetään omiin tarkoituksiinsa taulukoita ja kuvioita. Esitystavaksi taulukko soveltuu parhaiten silloin, kun suuri määrä numerotietoa halutaan esittää yksityiskohtaisesti. Kuvioita voidaan käyttää haluttaessa antaa yleiskuva jakaumasta tai antaa nopeasti luettavissa olevaa tietoa. (Vilka 2007, 135.)

Kuvio 1. Nuorten mielipiteet laillisuuden rajapinnoista pylväsdiagrammina

Poliisin kanssa tekemisissä oli ollut kahdeksan nuorta eli noin 33 prosenttia vastaajista, ja kuusi nuorta eli noin 25 prosenttia heistä oli mielestään syylistynyt rikokseen. Rangaistuksen teostaan oli kyselyn mukaan saanut yksi nuori. Puo-

let vastaajista koki K18-pelien pelaamisen alaikäisenä sekä netistä musiikin tai elokuvien lataamisen lailliseksi. Yhdeksän nuorta eli noin 41 prosenttia vastaajista koki Facebookissa kaverin haukkumisen lailliseksi ja kaverin asioiden levittämisen Facebookissa koki lailliseksi neljä nuorta, noin 17 prosenttia. Koulukaverin lyömistä laillisena piti yksi vastaajista.

Viritetyllä mopolla ajamisen lailliseksi koki kuusi nuorta eli 25 prosenttia vastaajista ja mopokortilla ajamisen kolme nuorta eli noin 12 prosenttia. Alaikäisenä tupakointia laillisena piti viisi nuorta eli noin 21 prosenttia ja tupakan ostoa alaikäiselle kolme nuorta eli noin 12 prosenttia vastaajista. Alaikäisenä alkoholin käyttöä laillisena piti seitsemän nuorta eli noin 30 prosenttia ja alkoholin ostamista alaikäiselle kolme nuorta eli noin 12 prosenttia. Kannabiksen kokeilua laillisena piti nuorista neljä eli noin 17 prosenttia vastaajista. Vanhemman antamaa tukkapölyä laillisena piti viisi nuorta eli noin 21 prosenttia ja vanhemmilta rahan ottamista ilman lupaa laillisena neljä nuorta eli noin 18 prosenttia. Yleisten tilojen sotkeminen oli vastaajista neljän nuoren eli noin 18 prosentin mielestä laillista.

6.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Kaikilla osallistujilla oli oikeus pysyä tuntemattomina. Henkilötiedot eivät näet tule esille missään vaiheessa. Oppilaat vastasivat kysymyksiin nimettöminä. Tutkimukseen osallistuville annettiin tietoa tutkimuksesta, ja heillä oli mahdollisuus päättää, osallistuvatko he tutkimukseen. Ennen kyselyn toteuttamista hankimme oppilaiden huoltajilta suostumuksen kirjallisena tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimusprosessissa ja raportoinnissa toimimme eettisten periaatteiden mukaan. Tutkimuksen jälkeen tutkimusaineisto hävitettiin. Tutkimustulosten luotettavuuden arvioinnissa mahdollisina riskeinä pidimme nuorten vastaamatta jättämistä tai piittaamattomuutta vastata kysymyksiin rehellisesti ja avoimesti.

Kun tutkimuskohteena ovat ihmiset, on tutkijalla lakisääteisiä velvollisuuksia. Velvollisuudet liittyvät esimerkiksi tiedottamiseen, asialliseen kohteluun ja vaihteluun. Tutkijan velvollisuuksiin kuuluvat myös huolellisuus ja tieteellinen rehellisyys sekä toisten tutkijoiden huomioiminen työssä. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 80–81.)

Tutkimusta tehtäessä on noudatettava ihmisarvon kunnioittamisen periaatetta. Riippumatta tutkimuksen tarkoituksista on väärin aiheuttaa vahinkoa tai loukata tutkittavaa. Jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla on korostettava vastaamisen vapaaehtoisuutta sekä annettava riittävä tieto tutkimuksen luonteesta ja tavoitteista. Anonymiteettisuoja ja luottamuksellisuus ovat säilytettävä tietoja julkistettaessa. Tutkijalta vaaditaan ammattietiikkaa eettisten ongelmien tunnistamiseen ja välttämiseen. Tutkimuksen ongelmakohtien huomioimisessa vaaditaan tutkijalta riittävästi herkkyyttä. (Eskola & Suoranta 1998, 56–57, 60.) Tutkijan eettiset valinnat mahdollistavat tiedollisen oppimisen. Halutessaan tutkija voi oppia löytämään eettisille kysymyksille paremmin ratkaisuja. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 28.)

Päätettyämme toteuttaa kyselyn Joutsenon koulussa toivoimme saavamme suuren otoksen, koska samaan aikaan tavoittaisimme lähemmäs sata oppilasta. Tiedostimme, että huoltajilta luvan saanti vaikuttaisi vastaajien määrään. Emme epäilleet, että huoltajat eivät antaisi suostumustaan. Mietimme kyllä etukäteen, että oppilaat eivät ehkä palauttaisi suostumuslomakkeita. Tutkimuksen luotettavuus edellyttää riittävän suurta otosta ja korkeaa vastausprosenttia (Heikkilä 2008, 188). Kyselyyn osallistuvien vähäinen määrä yllätti meidät. Odotimme, että oppilaista ainakin puolet vastaisi kyselyyn. Lopullinen vastausprosentti oli noin kaksikymmentäviisi.

Pohdimme jälkeinpäin syitä, jotka saattoivat vaikuttaa alhaiseen vastaajien määrään. Merkittävimpänä syynä pidämme nuorten välinpitämättömyyttä kyselyä kohtaan. Luulemme, että osa oppilaista ei vinyt suostumuslomaketta kotiin ja osa unohti tai jätti sen palauttamatta koululle. Osa oppilaista saattoi myös pelätä, että kyselystä aiheutuisi heille joitakin seuraamuksia. Osa mahdollisesti luuli kyseessä olevan haastattelun ja osa luuli kyselyyn vastaamisen tapahtuvan vapaa-ajalla.

7 Pohdinta

Opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle siitä, että molemmat halusimme opinnäytetyömme liittyvän nuoriin. Mietimme aiheita, josta ei ollut vielä tehty tutkimusta Saimaan ammattikorkeakoulussa. Innostuimme kumpikin aiheesta, jossa tut-

kisimme nuorten asenteita rikollisuuteen liittyen. Esiteltyämme aiheen opettajille, kuulimme, että aihetta ei ole käsitelty aiemmin opinnäytetöissä. Tämä vahvasti päätöstämme aiheen valintaan.

Olemme kiinnittäneet huomiota niin uutisissa kuin mediassa esillä olleisiin rikoksiin, joihin nuoret henkilöt ovat olleet osallisina niin rikoksentekijöinä kuin uhreinakin. Työelämässä olemme itse jatkuvasti tekemisissä nuorten rikoksentekijöiden kanssa. Viimeisen vuoden aikana lastensuojelulaitoksessa, jossa työskentelemme, on näyttäytynyt yhä enemmän päihderikollisuus lieveilmiöineen yhä nuorempien henkilöiden keskuudessa. Esimerkiksi huumeiden käyttöön liittyy usein omaisuusrikoksia, mikä näkyy myös työssämme lastensuojelussa. Alkoholin käyttö on vähentynyt nuorten keskuudessa, ainakin omien havaintojemme mukaan lastensuojelutyössä. Tilalle on tullut muita päihteitä, kuten kannabis ja synteettiset kannabisjohdannaiset. Tutkimuksestamme tuli ilmi, että noin joka viides vastaajista piti kannabiksen kokeilua laillisena.

Opinnäytetyössämme haastavinta oli teoreettisen viitekehyksen kokoaminen tutkimuksen ympärille sekä aineiston analyysin kirjoittaminen lukijalle helposti ymmärrettävään muotoon. Jälkikäteen pohdimme, miten olisimme saaneet enemmän vastaajia osallistumaan tutkimukseen. Yksi tapa olisi ollut mennä vanhempainiltaan ja jakaa suostumuslomakkeet vanhemmille siellä. Näin toimimalla olisimme ehkä saaneet enemmän suostumuksia vanhemmilta. Toinen mieleen tullut tapa olisi ollut teettää kysely 18 vuotta täyttäneille nuorille, jolloin suostumuslupaa vanhemmilta ei olisi tarvittu ollenkaan.

Opinnäytetyöprosessi on tukenut ammatillista kasvuamme ja vahvistanut haluamme työskennellä jatkossakin nuorten kanssa. Opinnäytetyön tekeminen on vahvistanut sosionomin ydinosaamiseen liittyviä taitoja erityisesti menetelmällisen osaamisen alueella. Olemme opetelleet tiedonhakua, kvantitatiivisen tutkimuksen perusteita ja sen toteutusta.

Tutkimusta voisi jatkaa tulevaisuudessa siten, että otanta olisi suurempi. Tällöin voisi tutkia myös, onko sukupuolten välillä eroja asenteissa ja vastauksissa. Tutkimukseen voisi liittää myös esimerkiksi muutaman ammattilaisen haastatte-

lun. Haastateltavana voisi olla muun muassa rikosseuraamuslaitoksen ja sovittelutoimiston työntekijä.

Lähteet

Aaltonen, M., Ojanen T., Vihunen R. & Vilen M. 2003. Nuoren aika. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.

Dunderfelt, T. 1997. Elämänkaaripsykologia. Porvoo: WSOY.

Elfgrén, T., Juntunen R. & Norppa K. 2007. Nuorten lakikirja, rikoksesta rangaistukseen. Helsinki: Gummerus Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Gummerus Oy.

Haapasalo, J. 2008. Kriminaalipsykologia. Juva: WS Bookwell Oy.

Heikkilä, T. 1999. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Oy Edita Ab.

Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (toim.) 2006. Nuorisoriikollisuus määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kivivuori, J. 2008. Rikollisuuden syyt. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino OY.

Koulutus ja opiskelu. Lappeenranta.Palvelut. 2011.
http://www.lappeenranta.fi/Suomeksi/Palvelut/Koulutus_ja_opiskelu/Perusopetus/Koulut/Joutsenon_koulu.iw3. Luettu 11.6.2013.

Laitinen, A & Aromaa, K. 2005. Rikollisuus ja kriminologia. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Laki24.
http://www.laki24.fi/riri-rikokset-varkaus_kavallus_luvaton_kaytto-napistys.html. Luettu 26.10.2012.

Lyytinen, P., Korkiakangas, M., Lyytinen H. 2003. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Nuori rikoksentekijä. Tuomioistuimet.
<http://www.oikeus.fi/5879.htm>. Luettu 25.10.2012.

Poliisi. Rikokset. 2013.

<https://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/1A7D9CC59DF0A4F2C2256BC900360E50?opendocument>. Luettu 18.9.2013.

Rikosseuraamuslaitos. 2013.

<http://www.rikosseuraamus.fi/15137.htm>. Luettu 26.10.2012.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hei,

olemme kaksi sosionomi (AMK) –opiskelijaa Saimaan ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä 14-16 –vuotiaiden rikollisuuteen liittyvistä asenteista ja käsityksistä. Työsämme haluamme tuoda esiin nuorten asenteita ja käsityksiä alaikäisten lainvastaisesta toiminnasta. Tutkimme, millaisia tekoja nuoret mieltävät rikolliseksi toiminnaksi ja mitkä ovat yleisimpiä nuorten tekemiä rikoksia.

Kysely on määrällinen tutkimus, joka toteutetaan syksyllä 2013. Osallistuminen opinnäytetyöhön on täysin vapaaehtoista. Oppilaiden henkilöllisyys ei tule esille missään opinnäytetyöprosessin vaiheessa. Keräämämme aineisto hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön raportoinnin jälkeen.

Opinnäytetyön valmistuttua syksyllä 2013 se on luettavissa www.theseus.fi.

Pyydämme teitä palauttamaan suostumuksenne viimeistään 6.9.2013 mennessä. Mikäli teillä on kysyttävää, voitte ottaa yhteyttä Heidiin.

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaalian koulutusohjelma

Heidi Tiilikainen
heidi.tiilikainen@student.saimia.fi

Vilma Ojaniemi

Sosiaali- ja terveysala

Suostumus

9. luokkalaisten asenteita lainvastaisesta käyttäytymisestä

Vilma Ojaniemi ja Heidi Tiilikainen

Olen saanut riittävästi tietoa kyseisestä opinnäytetyöstä ja olen ymmärtänyt saamani tiedon. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut kysymyksiini riittävät vastaukset. Tiedän, että minulla on mahdollisuus keskeyttää osallistumiseni missä tahansa vaiheessa. Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan tähän opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Aika ja paikka

Oppilas

Alaikäisen huoltajan allekirjoitus

Vastaa alla oleviin kysymyksiin KYLLÄ tai EI.

	KYLLÄ	EI
Oletko mielestäsi koskaan syyllistynyt rikokseen?		
Oletko koskaan ollut tekemisissä poliisin kanssa?		
Oletko saanut rangaistusta virkavallalta mistään tekemästäsi teosta?		
Onko tupakointi alaikäisenä mielestäsi laillista toimintaa?		
Onko alkoholin käyttö alaikäisenä mielestäsi laillista toimintaa?		
Onko viritetyllä mopolla ajaminen mielestäsi laillista toimintaa?		
Onko mopolla ajaminen ilman mopokorttia mielestäsi laillista toimintaa?		
Onko alkoholin ostaminen alaikäiselle mielestäsi laillista?		
Onko tupakan ostaminen alaikäiselle mielestäsi laillista?		
Onko facebookissa kaverin haukkuminen mielestäsi laillista?		
Onko facebookissa kaverin asioiden levittäminen mielestäsi laillista?		
Onko vanhemman antama tukkapölly mielestäsi laillista?		
Onko kannabiksen kokeilu mielestäsi laillista?		
Onko netistä musiikin tai elokuvien imuroiminen mielestäsi laillista?		
Onko K18 pelien pelaaminen alaikäisenä mielestäsi laillista?		
Onko koulukaverin lyöminen mielestäsi laillista?		
Onko vanhemmilta rahan ottaminen ilman lupaa mielestäsi laillista?		
Onko yleisten tilojen sotkeminen, esim. graffittien tekeminen mielestäsi laillista?		

